

บทอาวสาน

ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ซึ่งนิยมเรียกกันเป็นสามัญว่า ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นเอกสารบ้านเมืองที่สำคัญยิ่งชิ้นหนึ่ง สันนิษฐานกันว่า “ได้จารึกไว้เมื่อ พ.ศ. 1835 ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหง” เนื่องในโอกาสฉลองพระแท่นมณังศิลา จารึกหลักนี้มีความยาว 124 บรรทัด มีใจความสำคัญอาจแบ่งได้เป็น 3 ตอน คือตอนต้นตั้งแต่บรรทัดที่ 1 ถึงบรรทัดที่ 18 ถัดมาบรรทัดที่ 18 ถึงบรรทัดที่ 11 ถัดมาบรรทัดที่ 11 ถึงบรรทัดที่ 4 ว่าด้วยพระราชนิพนธ์ประวัติพ่อขุนรามคำแหง ตั้งแต่ต้นจนถึงเสวยราชย์ ตอนที่สอง ตั้งแต่บรรทัดที่ 18 ถึงบรรทัดที่ 11 ถัดมาบรรทัดที่ 4 ว่าด้วยพฤติกรรมและขนบธรรมเนียมของชาวไทยในครั้งกระนั้น ตลอดจนเรื่องสร้างพระแท่นมณังศิลา เมื่อมหาศักราช 1214 (พ.ศ. 1835) เรื่องสร้างพระมหาธาตุเจดีย์เมืองศรีสัชนาลัย เมื่อมหาศักราช 1207 (พ.ศ. 1824) และเรื่อง “ใส่ลายสือไท” เมื่อมหาศักราช 1205 (พ.ศ. 1826) ตอนที่สามตั้งแต่บรรทัดที่ 11 ถึงบรรทัดที่ 4 ไปจนถึงบรรทัดสุดท้าย ว่าด้วยเกียรติคุณของพ่อขุนรามคำแหงและอาณาเขตเมืองไทยในสมัยนั้น

พิเคราะห์ดูภาษาในศิลาจารึกหลักนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำ สำนวน และประโยค คำพูด มีลักษณะเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันกับภาษาไทยทางภาคอีสานและภาคพายัพที่ยังพูดกันอยู่ในบัดนี้ ที่เป็นดังนี้ เห็นจะเป็นเพราะชาวไทยสมัยสุโขทัยนั้นพูดภาษาไทยเดิม ซึ่งชาวไทยที่พูดภาษาไทยเดิมอยู่เป็นส่วนมาก ในบัดนี้นั้นน่าจะได้แก่ชาวไทยทางภาคอีสานและภาคพายัพ ตลอดจนชาวไทยที่อยู่นอกประเทศไทย

ภาษาไทยเดิมนั้น ได้แก่ภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยน้อยครั้งโบราณ ไทยใหญ่นั้น ได้แก่ไทยหรือชานในแคว้นฉานของประเทศไทยพม่า และไทยอัสสัมในประเทศอินเดีย ไทยน้อยนั้น ได้แก่ไทยในอาณาจักรทั้ง 4 คือ

1. อาณาจักรล้านช้าง ทั้งสิ้นราว พ.ศ. 1300
2. อาณาจักรล้านนา ทั้งสิ้นราว พ.ศ. 1600

3. อาณาจักรสุโขทัย ตั้งขึ้นราว พ.ศ. 1781

4. อาณาจักรอยุธยา (อยุธยา - ธนบุรี - กรุงเทพ) ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1890

ชาวไทยใน 3 อาณาจักรแรกนั้น น่าจะเป็นชาวไทยที่พูดภาษาไทยเดิม ส่วนชาวไทยอาณาจักรที่ 4 นั้น ตอนต้นๆ ก็น่าจะพูดภาษาไทยเดิมอยู่ไม่น้อย ครั้นกาลเวลาล่วงเลยมา บ้านเมืองวิวัฒนาการมากขึ้น ภาษาก็ได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับจนกลายมาเป็นภาษาไทยกลางในบัดนี้

เมื่อพิจารณาข้อความในศิลาจารึกนี้โดยทั่วถ้วนแล้ว ก็เห็นว่าหากเรื่องราวเป็นจริงดังกล่าวไว้ ก็เป็นอันเชื่อได้ว่า อาณาจักรสุโขทัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแผ่นดินพ่อขุนรามคำแหงนั้น เป็นอาณาจักรแห่งความอุดมสมบูรณ์ ความยุติธรรมและความสงบสุข ชาวไทยในสมัยนั้น มีสิทธิเสรีในการดำรงชีวิตโดยเท่าเทียมกัน ที่เป็นดังนี้เห็นจะเป็นเพราะผู้ปกครองบ้านเมือง คือพ่อขุนรามคำแหง เป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม การปกครองจึงเป็นไปโดยชอบธรรม คือพระองค์ทรง “ปลูกเลี้ยงฝังลูกบ้านลูกเมืองนั้นชอบด้วยธรรมทุกคน” กล่าวตามคติทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีการปกครองโดยธรรม ประชาชนผู้เป็นลูกบ้านลูกเมืองก็มีความร่มเย็นเป็นสุข เพราะมีพ่อบ้านพ่อเมืองเป็นผู้นำที่ดี ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

“คุณภิกษุทั้งหลาย เมื่อฝูงโคกำลังว่ายน้ำจะข้ามฟาก ถ้าโคหัวหน้าฝูงว่ายอ้อมไปเมื่อโคผู้นำฝูงว่ายอ้อมหน้าไปอย่างนี้แล้ว ฝูงโคก็มักจะว่ายอ้อมตามไปด้วย ในหมู่มนุษย์ก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าบุคคลที่เขายกย่องให้เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ ประพฤติเจกแล้ว จะไม่ให้ปรีวารชนและคนอื่นๆ ประพฤติตามได้อย่างไร ถ้าพระราชา (ผู้ปกครอง) ไม่ตั้งอยู่ในธรรมแล้ว โพร่ฟ้าประชาชนก็จะได้รับความทุกข์ทั่วทั้งแคว้นแคว้นแดนดิน คุณภิกษุทั้งหลายเมื่อฝูงโคว่ายน้ำจะข้ามฟากนั้น ถ้าโคหัวหน้าฝูงว่ายตรงไป เมื่อโคผู้นำฝูงว่ายตรงนำไปแล้ว ฝูงโคก็จะว่ายตรงตามไปด้วย ในหมู่มนุษย์ก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าบุคคลที่เขายกย่องให้เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ ประพฤติธรรม มีศีลมีสัจย์แล้ว ปรีวารชนและคนอื่นๆ จะไม่ประพฤติดูหมิ่นตามไปด้วยได้อย่างไร ถ้าพระราชาตั้งอยู่ในธรรมแล้ว โพร่ฟ้าประชาชนก็จะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วทั้งแคว้นแคว้นแดนดิน” (พระไตรปิฎกเล่ม 21 หน้า 98 - 99)

โดยนัยนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ระบบการปกครองของพ่อขุนรามคำแหง เป็น “ระบบบิฑูราธิปไตย” คือพระองค์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยธรรมานุภาพแบบพ่อปกครองลูก โดยทรงใช้คุณานุภาพควบคู่กันไปกับเดชานุภาพ คือทรงใช้พระเดชเพื่อให้ความอบอุ่นใช้พระคุณเพื่อให้ความร่มเย็น เป็นเหมือนดวงอาทิตย์ส่องสว่างให้ความอบอุ่นในกลางวัน ดวงจันทร์ส่องสว่างให้ความร่มเย็นในเวลากลางคืนฉะนั้น

ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ เป็นของจำเป็นต้องมีอยู่คู่กับโลกฉันทิ การปกครองระบบบิฑูราธิปไตยของพ่อขุนรามคำแหง ก็น่าจะได้รับการเทิดทูนให้คงอยู่คู่กับผืนแผ่นดินไทยฉันทิ